

Коваленко М. О.
*аспірантка кафедри банківської справи,
асистент кафедри банківської справи ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана» (м. Київ)
e-mail: miglinskaya@mail.ru*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ РЕСУРСІВ БАНКУ

Анотація. В статті проведено ґрунтове дослідження наукових поглядів поняття «банківські ресурси». Вивчено існуючі підходи та визначення щодо розкриття цього поняття. На основі певних переваг та недоліків у кожному із варіантів визначень автором представлено власний підхід до визначення сутності та ролі банківських ресурсів як в межах окремого банку так і загалом для банківської системи.

Ключові слова: банк, ресурси, банківські ресурси, роль та значення банківських ресурсів.

Формул: 0; рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 15

Kovalenko M.
*PhD student of the Department of Banking, assistant of the Department of Banking
SIHE "KNEU named after V. Getman" (Kiev)
e-mail: miglinskaya@mail.ru*

THE ECONOMIC ESSENCE AND PURPOSE OF THE BANK'S RESOURCES

Abstract. The paper studies conducted dirt scientific views the concept of "banking resources." Study of existing approaches and definitions for the disclosure of the concept. Based on the specific strengths and weaknesses in each of the alternative definitions authors own approach to determining the nature and role of banking resources both within the bank and for the banking system as a whole. The study analyzed the most common approaches to the definition of the "banking resources" and found a number of shortcomings in existing research approaches: some authors do not take into account all sources of bank resources formation, all other areas of the bank's use of resources, as some authors confuse the concept of "banking resources" and "resource potential". Thus, analyzing the existing definitions and considering their advantages and disadvantages should be used the following definition of "bank resources." Bank resources - a combination of tangible and intangible assets denominated in cash from a banking institution and used to conduct banking activities (the functions of the bank and banking transactions) for profit. The article deals with the role of banking resources in the economy due to the micro and macro aspects.

Keywords: bank, resources, bank resources, the role and importance of bank resources.

Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 1, bibl.: 15

JEL Classification: G 21, G 24.

Коваленко М. А.
*аспірантка кафедри банківського дела,
асистент кафедри банківського дела ГВУЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана» (г. Київ)
e-mail: miglinskaya@mail.ru*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И НАЗНАЧЕНИЕ РЕСУРСОВ БАНКА

Аннотация. В статье проведён глубокий анализ научных взглядов на понятие «банковские ресурсы». Изучены существующие подходы и определения с целью отображения упомянутого понятия. Проведён анализ преимуществ и недостатков в существующих подходах и на их основе представлено собственное видение сущности и роли банковских ресурсов как в рамках отдельного банка так и в целом для банковской системы.

Ключевые слова: банк, ресурсы, банковские ресурсы, роль и значение банковских ресурсов.

Формул: 0; рис.: 1, табл.: 1, библи.: 15

Вступ. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб усіх суб'єктів господарювання у додаткових фінансових ресурсах. Досвід розвинутих країн світу показує, що маючи у своєму розпорядженні чималі потоки фінансових ресурсів, банки тим самим збільшують багатство країни. В той же час у сучасних умовах фінансової кризи в Україні помітно загострилась проблема формування та як результат використання ресурсів банків. Криза 2008 років суттєво вдарила по банківській системі України і занурила її у прірву суцільної недовіри з боку суспільства, створила широке коло проблем із наповненістю їх ресурсної бази. Але навіть попри цю кризу, банківська система України потрохи почала «ставати на ноги» і раптом сталося ще гірше – глибока політична криза, соціальна нестабільність, антитерористична операція на сході України. Все це ставить нові та більш важкі виклики як перед державою та суспільством загалом, так і перед банківською системою зокрема. Сьогодні надзвичайно важливим є зважені та професійні дії НБУ та виконавчої влади в рамках підтримки банківської системи а також економічна свідомість громадян нашої країни, які своїми панічними настроями та хаотичними діями щодо вилучення своїх вкладів відбирають можливість у банків забезпечувати свою нормальну діяльність та тим самим підтримувати на плаву економіку країни. Саме з цих причин більш глибоке вивчення теоретичних основ питання ресурсів банку та на цій основі пошук практичних шляхів у вирішенні існуючих проблем спонукали до написання даної статті.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Вивченню питань пов'язаних із ресурсами банку присвячені дослідження багатьох учених-економістів, серед них: А. Д. Алексеєнко, Н. Г. Антонов, І. В. Барилюк, І. І. Борисенко, Білик О.І., Васильченко З.М., Власенко О.О., Вожжов А.П., Данилова Т.Н., Дмитрієва О.А., Дребот Н.П., О. Д. Заруба, С. В. Землячок, Кожель Н.О., Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф., Рисін В.В., Савлук М.І., М. А. Пессель та інші. Ці науковці розглядають різні підходи щодо визначення поняття ресурсів банку, окреслюють свої погляди щодо джерел формування банківських ресурсів. Але загалом всі їх підходи схожі та типові. Утім, аналіз публікацій показав, що всі ці наукові надбання потребують узагальнення та підсумування, саме тому вважаю доцільним більш глибокого вивчити, узагальни та доповнити власними висновками теоретичні питання щодо сутності, призначення та джерел надходження ресурсів комерційних банків. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, періодичні видання, ресурси Internet, що присвячені даній проблематиці. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення даних банківської системи України.

Метою статті є обґрунтування ключових теоретичних моментів, що характеризують сутність понять «банківські ресурси», та вивчення ролі банківських ресурсів на мікро- та макрорівні.

Результати досліджень. На сьогоднішній день немає жодного сумніву, що ключовим чинником існування людства та розвитку соціально-економічних відносин є певні ресурси. Про це свідчить як сучасна економічна наука так і історія економічних учень. З'ясуємо, що мається на увазі під категорією «ресурс» в загальному плані для того, щоб мати можливість здійснювати подальші глибші дослідження. Оскільки категорія «ресурс» історично використовується не лише в соціально-економічних відносинах, але і в таких галузях наук, як фізика, біологія, техніка, ми торкнемося питання походження (етимології) поняття «ресурс». Отже, походить це поняття від французького «ressource» що означає засіб, спосіб, дані, ресурси, пов'язаний із стародавнім французьким словом «ressourdre» - підійматися, який в свою чергу походить від латинського «resurgere» - знову підійматися, розпрямлятися, виникати.

Останнє складається з префікса «ге» і дієслова «гугере» - підійматися, сходити, виникати.[1] Загалом, дослідивши різні джерела, виокремимо наступні підходи до визначення поняття «ресурс»:

- 1) запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби; чи які є в наявності для використання на випадок необхідності;
- 2) засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності;
- 3) можливий термін експлуатації технічного приладу.

Дослідженням поняття «банківські ресурси» займалися багато вітчизняних учених, узагальнити основні їхні погляди можна за допомогою табл. 1.

Таблиця 1

*Систематизація науково-методичних підходів до розуміння економічної сутності банківських ресурсів науковцями **

Літературне джерело (автор)	Зміст визначення
Фінансово-кредитний словник [2]	Банківські ресурси – це сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні банків та використовуються ними для кредитування й інших активних операцій.
А.М.Мороз та Савлук М.І. [3]	Ресурси комерційного банку – це сукупність коштів, що є в його розпорядженні та використовуються для виконання активних операцій.
М.Д.Алексеєнко [4]	Ресурси комерційного банку – це сукупність грошових коштів, які є у банку та використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій
І.М.Федосік та О.Васюренко [5]	Ресурси комерційного банку – це сукупність власних, позичених і цільових фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні і використовуються на його розсуд для здійснення повномасштабної банківської діяльності
О. Вовчак [6]	Ресурси банку – це сукупність грошових коштів, що знаходяться у його розпорядженні й використовуються ним для здійснення активних та інших операцій
В.В.Рисін та М.В.Рисін [7]	У вузькому розумінні банківські ресурси – це акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. У широкому розумінні – це сукупність власних і залучених грошових коштів та фінансових інструментів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними в процесі здійснення активних банківських операцій чи надання послуг.
О. Д. Заруба [8, с. 5]	Банківські ресурси складають всю величину коштів, які може використати банк для проведення своїх операцій, насамперед, кредитних. Складовими ресурсів банку є його власні та залучені від інших юридичних та фізичних осіб кошти.
Банківська енциклопедія [9]	Банківські ресурси - сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій.

*Джерело: складено автором на основі вивчених джерел.

Таким чином, більшість науковців характеризують ресурси банку як сукупність коштів, тобто простежується термінологічна тотожність двох дефініцій – «фінансові ресурси банку» та «ресурси банку». На думку І.В. Дрогоруб, фінансові ресурси банку –

це сукупність грошових коштів (власні, залучені, запозичені), які знаходяться у розпорядженні банку, є джерелом його виробничого та соціального розвитку, використовуються ним для здійснення дохідних операцій з метою досягнення високих фінансових результатів. Логічно, що ресурси банку – це не тільки фінансові, а й технічні, трудові, інформаційні тощо. Однак автор вважаємо, що їх доцільно насамперед розглядати з фінансової точки зору, оскільки усі можливі види таких ресурсів не можуть використовуватися без наявності фінансових джерел. [10 с. 106]

У зарубіжній літературі поняття «ресурси банку» як самостійний термін, що підлягає вивченню й визначенню, практично відсутній. У своїх наукових працях західні економісти не вживають головно термін «банківські ресурси». Значна кількість західних авторів розкривають сутність фінансових ресурсів банків через проведення пасивних операцій, зміст яких полягає у залученні різних видів вкладів, одержанні кредитів від інших банків, емісії власних цінних паперів, а також проведення інших операцій, внаслідок яких збільшуються ресурси банку [11, с. 206]. Тобто згадане поняття різні зарубіжні вчені не використовують, оскільки його не вивчають як окремих об'єкт.

Тлумачення банківських ресурсів, яке запропонували російські дослідники Н. Г. Антонов і М. А. Пессель, близьке до позиції економістів Заходу, оскільки вони на перше місце ставлять пасиви й ототожнюють їх із ресурсами банку: «Пасиви – це за суттю ресурси банків. Пасиви комерційного банку формуються в процесі здійснення пасивних операцій» [12, с. 97]. Але це визначення недостатньо повно розкриває суть ресурсів банку. Прихильником бухгалтерського підходу є В. І. Колесников, який поділяє позицію Н. Г. Антонова і М. А. Песселя, зазначаючи, що банківські ресурси формуються в результаті проведення банками пасивних операцій і відображаються в пасиві балансу банку. Однак згаданий учений уточнює визначення в частині джерел формування, напрямів та мети використання: до банківських ресурсів належать власні кошти банків, залучені і запозичені кошти, сукупність яких використовується для здійснення банком активних операцій, тобто розміщення мобілізованих ресурсів із метою отримання доходу [13]. Російський дослідник І. О. Лаврушин, трактуючи суть ресурсів банків, пропонує відобразити джерела їхнього формування та напрями використання: власні капітали та фонди банків, а також кошти, залучені банками у процесі пасивних і активно-пасивних операцій (у частині перевищення пасиву над активом), що використовуються для активних операцій банків [14].

Аналізуючи найпоширеніші підходи до визначення категорії «банківські ресурси» можна виявити наступні недоліки у цих підходах.: одні автори не враховують усі джерела формування ресурсів банку, інші усіх напрямків використання ресурсів банку, також деякі автори змішують поняття «банківські ресурси» і «ресурсний потенціал». Отже, аналізуючи вже існуючі визначення та враховуючи їх недоліки та переваги вважаю доцільним використовувати наступне визначення поняття «банківські ресурси». *Банківські ресурси* – це сукупність матеріальних і нематеріальних активів виражених у грошовій формі, що перебувають у розпорядженні банківської установи та використовуються для здійснення банківської діяльності (виконання функцій банку та проведення банківських операцій) з метою отримання прибутку.

Але окрім розуміння сутності ресурсів банку необхідно і дуже важливо окреслити їх роль для банків зокрема та для економіки в цілому. Призначення ресурсів банку можна розкрити через їх роль у економіці. Досліджуючи роль ресурсів банку важливо з'ясувати її значення як для кожного окремо взятого комерційного банку так і для банківської системи та економіки країни в цілому. У зв'язку із цим пропоную відокремити макроекономічний та мікроекономічний аспект значення ресурсної бази банків. Цим питанням у своїх дослідженнях займається Землячов С.В. [15]. Його

методика визначення ролі ресурсної бази також побудована на принципі розподілу макроекономічного та мікроекономічного аспектів. А тому пропоную використовувати вже існуючі його дослідження вдосконалити його підхід і зобразити на Рис. 1.

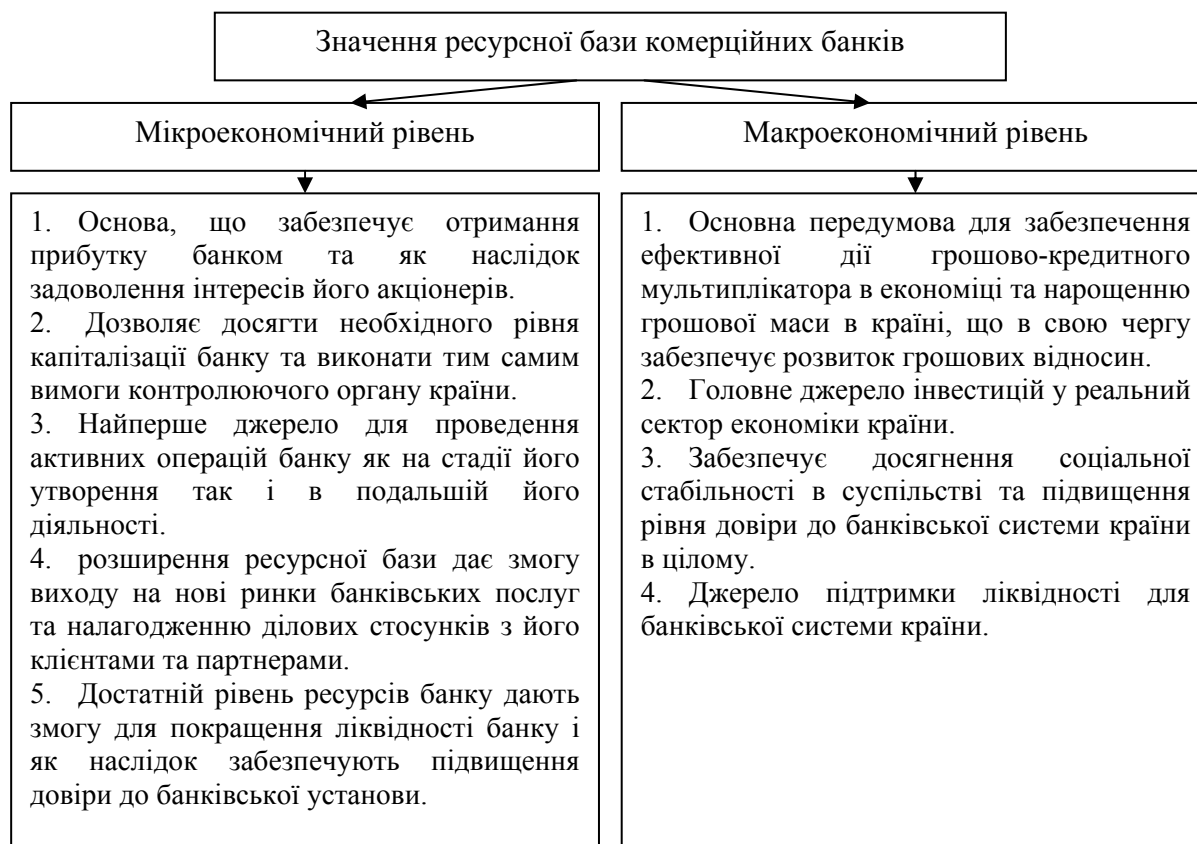

Рисунок 1. Роль та значення ресурсів комерційного банку на макро- та мікро- рівнях. *
*Джерело: складено автором.

Аналізуючи представлений Рис.1 можна окреслити широку кількість задач, які виконують банки в економіці країни для забезпечення її нормального функціонування. Всі ці згадані пункти тісно взаємопов'язані та перегукуються між собою в тій чи іншій мірі. Вони не можуть бути висмикнуті із загального контексту та створюють загальне важливе уявлення про роль ресурсів банку як в межах одного банку так і в економічній системі країни загалом.

Висновки. В ході дослідження було проаналізовано найпоширеніші підходи до визначення категорії «банківські ресурси» і виявлено ряд недоліків в існуючих наукових підходах: одні автори не враховують усі джерела формування ресурсів банку, інші усіх напрямків використання ресурсів банку, також деякі автори змішують поняття «банківські ресурси» і «ресурсний потенціал». Отже, аналізуючи вже існуючі визначення та враховуючи їх недоліки та переваги доцільно використовувати наступне визначення поняття «банківські ресурси». *Банківські ресурси* – це сукупність матеріальних і нематеріальних активів виражених у грошовій формі, що перебувають у розпорядженні банківської установи та використовуються для здійснення банківської діяльності (виконання функцій банку та проведення банківських операцій) з метою отримання прибутку. У статті розкрито також роль банківських ресурсів в економіці з огляду на мікро- та макро- аспекти.

Література

1. Етимологічний словник української мови [Текст] / Ред. О. С. Мельничук та ін. У 7 т. Т. 5. Р–Т / Уклад. Р. В. Болдирев та ін. – К. : Наук. думка, 1983. – 2006. – 704 с.
2. Финансово-кредитный словарь [Текст] : в 3 т. Т. 3 / гл. ред. Н. В. Гаретовский. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 511 с.
3. Савлук, М. І. Банківські операції [Текст] / М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна, [та ін.] ; за ред. А. М. Мороз. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.
4. Алексеенко, М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики [Текст] : монографія / М. Д. Алексеенко. – К. : КНЕУ. – 2002. – 244 с.
5. Васюренко, О. Ресурсний потенціал комерційного банку [Текст] / О. Васюренко, І. Федосік // Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 58–64.
6. Вовчак, О. Д. Кредит і банківська справа [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
7. Рисін, В. В. Формування та розміщення довгострокових ресурсів банків в Україні [Текст] : монографія / В. В. Рисін, М. В. Рисін. – К. : УБС НБУ, 2008. – 234 с.
8. Заруба, О. Д. Банківський менеджмент та аудит [Текст] / О. Д. Заруба. – К. : Видавництво «Лібра», 1996. – 224 с.
9. Банківська енциклопедія [Текст] / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с. – (Інституційні засади розвитку банківської системи України).
10. Дрогоруб, І. В. Взаємозв'язок дефініцій «фінансові ресурси банку», «ресурси банку», «ресурсна база банку» [Текст] / І. В. Дрогоруб // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка». – 2014. – № 13. – С. 104–108.
11. Барилюк, І. В. Теоретико-методологічні засади вивчення сутності поняття «ресурсний потенціал банку» [Текст] / І. В. Барилюк // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 205–213.
12. Антонов, Н. Г. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н. Г. Антонов, М. А. Пессель. – М. : АО Финстатинформ, 1995. – 272 с.
13. Колесникова, В. И. Банковское дело [Текст] / под ред. проф. В. И. Колесникова, Л. П. Кроливецкой. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 480 с.
14. Лаврушин, О. И. Деньги, кредит, банки [Текст] / О. И. Лаврушин, И. Е. Шакер, М. П. Березина, М. А. Абрамова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : КНОРУС, 2006. – 560 с.
15. Землячов, С. В. Сутність, джерела формування та значення ресурсної бази комерційних банків [Текст] / С. В. Землячов // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2009. – № 3. – С. 68–74.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015

© Коваленко М. О.

References

1. Melnychuk, O. (Ed.). (2006). *Dictionary of Ukrainian language*. Kiev: Naukova dumka.
2. Garetovskiy, N. V. (Ed.). (1998). *Finance and loan dictionary*. Moscow: Finance and Statistics.
3. Savluk, M. I., Pukhovkina, M. F., & Moroz, A. M. (Eds.). (2008). *Banking operations. (3rd ed.)*. Kyiv: Kyiv National Economic University.
4. Aleksieienko, M. D. (2002). *Bank Capital: Theory and practice*. Kyiv: MBK.
5. Vasiurenko, A., & Fedosik, I. (2002). Resource potential of commercial bank. *Bankivska sprava, 1*, 58–64.
6. Vovchak, O. D., Rushchyshyn, N. M., & Andreikiv, T. Ya. (2008). *Credit and Banking*. Kyiv: Znannia, 564.
7. Rysin, V. V., & Rysin, M. V. (2008). *The creation and placement of long-term resources of banks in Ukraine*. Kyiv: UB NBU.
8. Zaruba, O. D. (1996). *Bank management and auditing*. Kyiv: Publishing Libra.
9. Arbuzov, S. H.; Kolobov, Yu., Mishchenko, V. I., & Naumenkova, S. (2011). *Banking Encyclopedia*. Kyiv: Center Research of the National Bank of Ukraine: Znannya.
10. Drohorub, I. V. (2014). Relationship definitions of "financial resources of the bank", "bank resources", "resource base of the bank". *Scientific Proceedings of the National University Ostrog Academy. Economics, 25*, 104–108.
11. Baryliuk, I. (2008). Theoretical and methodological basis of studying the essence of the concept of "resource potential bank". *Economichnyi prostir, 19*, 205–213.
12. Antonov, N. G., & Pessel, M. A. (1995). *Money flow, Credit and Banking*. Moscow: Fyn-statynform.
13. Kolesnikova, V. I., & Krolivetskaia, L. P. (Eds.). (1996). *Banking*. Moskva: Finance and Statistics.
14. Lavrushin, O. I., Shaker, Ye. I., Berezin, M., & Abramova, M. A. (2006). *Money, credit, banks (3ed ed.)*. Moscow: KNORUS.
15. Zemliachov, S. (2009). The essence of the sources of formation and significance of the resource base of commercial banks. *Scientific Bulletin: finance, banking, investment, 3*, 68–74.

Received 12.02.2015

© Kovalenko M.